

ΣΤΕ 744/2019 [ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΥΑ ΤΟΥ ΥΠΕΝ ΓΙΑ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΘΕΝΤΩΝ ΑΓΡΩΝ]

Περίληψη

- Με την αίτηση ακυρώσεως προβάλλεται ότι με την προσβαλλόμενη απόφαση ο Αναπληρωτής Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας - υπό το πρόσχημα της ρύθμισης "λεπτομερειών εφαρμογής" του άρθρου 67 του ν. 998/1979 - στην πραγματικότητα θεσπίζει συμπληρωματικά μία νέα σειρά από κανόνες δικαίου στο άρθρο 67 ν. 998/1979, περιορίζει ή διευρύνει ανεπίτρεπτα (χωρίς ειδική νομοθετική εξουσιοδότηση) το πεδίο εφαρμογής του, τροποποιεί τις προϋποθέσεις που το άρθρο 67 ν. 998/1979 τάσσει, άλλως ότι η προσβαλλόμενη ερείδεται σε διατάξεις του άρθρου 67 του ν. 998/1979 που είναι αντισυνταγματικές. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε χωρίς ειδική και ορισμένη νομοθετική εξουσιοδότηση κατά το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος. Η παράγραφος 14 του άρθρου 78 του ν. 998/1979, την οποία μνημονεύει στο προοίμιό της, έστω και εσφαλμένα, αναφέρει απλώς ότι: "14. Με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού, ρυθμίζονται οι λοιπές αναγκαίες λεπτομέρειες για την εφαρμογή του παρόντος νόμου". Πρόκειται, κατά το αιτούν, για απολύτως γενική και αόριστη νομοθετική εξουσιοδότηση, η οποία δεν προσδιορίζει ούτε τα ρυθμιστέα ζητήματα, ούτε το πλαίσιο ρύθμισής τους. Περαιτέρω, η προσβαλλόμενη επικαλείται στο προοίμιό της διατάξεις νόμων, οι οποίες δεν περιέχουν νομοθετική εξουσιοδότηση. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι η προσβαλλόμενη απόφαση ευρίσκει νόμιμο έρεισμα στην ως άνω διάταξη της παραγράφου 14 του άρθρου 78 του ν. 998/1979, όπως αυτή τέθηκε με το άρθρο 42 του ν. 4280/2014, διότι η διάταξη αυτή επιτρέπει, κατ' αρχήν, την έκδοση υπουργικών αποφάσεων για τη ρύθμιση διαδικαστικών και λεπτομερειακών ζητημάτων αναγκαίων για την εφαρμογή των προβλέψεων του νόμου 998/1979, άρα και της διάταξης του άρθρου 67 αυτού, εντός, βέβαια, του πλαισίου που ο νόμος και, εν προκειμένω, το άρθρο 67 αυτού θέτει.

Επιτρεπτός, ενόψει της διατύπωσης του νόμου, η προσβαλλόμενη περιλαμβάνει στην έννοια των εκτάσεων επί των οποίων το Δημόσιο θεμελιώνει δικαιώματα κυριότητας και εκείνες οι οποίες είναι καταγεγραμμένες ως δημόσια κτήματα, σύμφωνα με την παρ. 13 του άρθρου 21 του ν. 3208/2003, εφόσον η καταγραφή έκτασης στα βιβλία των δημοσίων κτημάτων του Υπουργείου Οικονομικών είναι ένας, και μάλιστα ο συνήθης κατά τη νομοθεσία, τρόπος απόδειξης της κυριότητας του Δημοσίου. Οίκοθεν νοείται ότι η επίδικη διάταξη δεν έχει την έννοια ότι με τον τρόπο αυτόν καθιερώνεται αμάχητο τεκμήριο κυριότητας υπέρ του Δημοσίου επί των

συγκεκριμένων εκτάσεων. Ο ιδιώτης μπορεί να προσφύγει στο αρμόδιο πολιτικό δικαστήριο για να αποδείξει το δικαίωμα της κυριότητάς του.

Προβάλλεται ότι κείται εκτός εξουσιοδότησης το άρθρο 1 παρ. 3 εδάφ. γ' της προσβαλλομένης, το οποίο απαιτεί συνεχή και αδιάλειπτη σειρά τίτλων κυριότητας του ενδιαφερομένου ιδιώτη, αναγόμενων πριν την 23η Φεβρουαρίου 1946 μέχρι σήμερα. Τούτο δε, διότι, κατά το αιτούν, καμία διάταξη του άρθρου 67 του ν. 998/1979 δεν τάσσει ως προϋπόθεση, μετά τον τίτλο της ιδιοκτησίας του ιδιώτη που καταρτίσθηκε προ της 23.2.1946, να ακολουθεί αλληλουχία τίτλων ιδιοκτησίας υπέρ του σημερινού ιδιοκτήτη. Δεν αποκλείει, επομένως, το άρθρο 67 του ν. 998/1979, μετά την κατάρτιση του τίτλου, από τον οποίο προκύπτει η αναγνώριση κυριότητας υπέρ ιδιώτη, να ακολουθήσει άτυπη δωρεά ή πώληση του ακινήτου από τον αναγνωριζόμενο στον τίτλο αρχικό ιδιοκτήτη υπέρ του σημερινού ιδιοκτήτη ή ακόμα και πρωτότυπος τρόπος απόκτησης κυριότητας (χρησικτησία). Ο λόγος αυτός προβάλλεται βασίμως, εφόσον η προσβαλλόμενη θέτει ρύθμιση, η οποία ευρίσκεται εκτός γράμματος αλλά και έννοιας του νόμου, δεδομένου ότι το άρθρο 67 παρ. 1 του ν. 998/1979 περιορίζεται, και αρκείται, στην προϋπόθεση της ύπαρξης ιδιωτικού τίτλου προ της 23.2.1946 και δεν απαιτεί την αδιάλειπτη σειρά τίτλων κυριότητας του ενδιαφερομένου ιδιώτη, μεταγεγραμμένων από τον χρόνο εκείνο μέχρι σήμερα. Ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή και οι λοιπές συναφείς προς αυτήν διατάξεις της προσβαλλομένης (άρθρο 2 παρ. 2 περ. iii), δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι προβαίνουν στη θέσπιση λεπτομερειακών ρυθμίσεων, αναγκαίων για την εφαρμογή του νόμου, τις οποίες και μόνον επιτρέπει, κατά τα ήδη εκτεθέντα, η εξουσιοδοτική διάταξη της παραγράφου 14 του άρθρου 78 του ν. 998/1979, αλλά, αντιθέτως, θεσπίζουν νέο κανόνα δικαίου, που τροποποιεί μία εκ των προϋποθέσεων εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 67 του ν. 998/1979. Συνεπώς, έχουν τεθεί εκτός εξουσιοδοτήσεως και είναι ακυρωτές. Ακυρωτές είναι για τον ίδιο λόγο και οι ρυθμίσεις της παρ. 4 του άρθρου 1 της προσβαλλομένης, καθ' ό μέρος προβλέπουν την υπαγωγή των ιδιωτικών δασωθέντων αγρών, που έχουν κηρυχθεί αναδασωτέοι, στην προϋπόθεση της ύπαρξης αδιάλειπτης αλληλουχίας ιδιωτικών τίτλων.

Προβάλλεται ότι κείται εκτός εξουσιοδότησης το άρθρο 1 παρ. 5 εδαφ. α' και β' της προσβαλλομένης καθ' ό μέρος εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979 τις εκτάσεις που εμφανίζουν στις Α/Φ του 1945 χορτολιβαδική μορφή (περιπτώσεις παραγράφων 5α, 5β άρθρου 3 νόμου 998/1979 ως ισχύει). Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, εφόσον η προσβαλλόμενη απόφαση θεμιτώς και εντός των ορίων της εξουσιοδότησης εξαιρεί τις χορτολιβαδικές εκτάσεις από το πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 67, η οποία, κατά τα ήδη εκτεθέντα, ρυθμίζει το ιδιοκτησιακό και τη διαχείριση των εκτάσεων, οι οποίες αποδεδειγμένα στο παρελθόν είχαν αγροτική και μόνον μορφή και δασώθηκαν λόγω εγκατάλειψης. Για τον ίδιο λόγο είναι απορριπτέος και ο ισχυρισμός ότι κείται εκτός εξουσιοδότησης το άρθρο 1 παρ. 5 εδαφ. γ' της προσβαλλομένης,

καθ' ό μέρος εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979 τις εκτάσεις που εμφανίζουν μεν στις Α/Φ του 1945 αγροτική μορφή αλλά σήμερα είναι χορτολιβαδικές.

Προβάλλεται ότι κείται εκτός εξουσιοδότησης η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 της προσβαλλομένης, η οποία επεκτείνει ανεπίτρεπτα την εφαρμογή του εδαφ. γ' της παρ. 4 του άρθρου 67, απαιτώντας την πρωτοβουλία του ενδιαφερόμενου για την υποβολή αιτήματος χαρακτηρισμού στο Δασάρχη, ακόμα και για την εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 67 και όχι μόνον σε σχέση με την εφαρμογή των παρ. 2 και 3, στις οποίες και παραπέμπει η παρ. 4 του άρθρου 67, το εδαφ. γ' της οποίας απαιτεί την υποβολή αιτήματος του ενδιαφερομένου. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, εφόσον η προσβαλλόμενη προβαίνει σε διαδικαστική ρύθμιση αναγκαία για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979 επί των εκκρεμών υποθέσεων όλων των κατηγοριών και, συνεπώς, η εν λόγω διάταξη τίθεται νομίμως.

Η απαρίθμηση, στην οποία προβαίνει ο κανονιστικός νομοθέτης των τίτλων ιδιοκτησίας, τους οποίους δικαιούνται να επικαλούνται και να προσκομίζουν οι ενδιαφερόμενοι ιδιώτες ενώπιον της Διοικήσεως για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 67, δεν μπορεί να είναι περιοριστική. Τούτο διότι δεν επιτρέπεται στον κανονιστικό νομοθέτη να θεωρήσει ως λεπτομέρεια και να εξαιρέσει από τους τίτλους ιδιοκτησίας εκείνους τους οποίους ο ίδιος ο κοινός νομοθέτης έχει χαρακτηρίσει ως τέτοιους. Τέτοια δε περίπτωση είναι και εκείνη των προεδρικών διαταγμάτων κατά το άρθρο 8 του ν. 4684/1930, τα οποία ο νομοθέτης χαρακτήρισε ως τίτλους ιδιοκτησίας και ως παρέχοντα πλήρη απόδειξη των εμπραγμάτων δικαιωμάτων των Ιερών Μονών έναντι παντός τρίτου με το άρθρο 51 παρ. 7 του ν. 4301/2014. Συνεπώς, και τα διατάγματα αυτά ανήκουν, κατά την ορθή έννοια της προσβαλλομένης, η οποία, άλλωστε, δεν περιέχει αντίθετο ορισμό, στους τίτλους ιδιοκτησίας που ενεργοποιούν την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979. Ως εκ τούτου, και εφόσον, όπως εκτέθηκε, τα κατά το άρθρο 8 του ν. 4684/1930 διατάγματα αποτελούν και αυτά, κατά την έννοια του εξουσιοδοτικού νόμου και της προσβαλλομένης αποφάσεως, τίτλους ιδιοκτησίας από εκείνους που επιτρέπουν την εφαρμογή του άρθρου 67 του ν. 998/1979, ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί, ως ερειδόμενος σε εσφαλμένη προϋπόθεση.

Οι διατάξεις του νόμου και της προσβαλλομένης δεν αποκλείουν την απόδειξη δικαιωμάτων κυριότητας κτηθέντων λόγω χρησικτησίας, τακτικής ή έκτακτης, εφόσον στην μεν περίπτωση της τακτικής χρησικτησίας είναι δυνατή, κατά την έννοια του άρθρου 67 του ν. 998/1979, η επίκληση και προσκομιδή μεταγεγραμμένου νόμιμου τίτλου, ήτοι παραστατικού παραγωγικού κατά νόμο κυριότητας, που αποτελεί την έννομη δικαιολογία της νομής του πράγματος με διάνοια κυρίου, όπως είναι και το μεταβιβαστικό της κυριότητας για νόμιμη αιτία συμβολαιογραφικό έγγραφο, που έχει νομίμως μεταγραφεί και παρουσιάζει εξωτερικώς τους όρους του έγκυρου

τίτλου, στη δε περίπτωση της έκτακτης χρησικτησίας η προσκομιδή μεταγεγραμμένης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, με την οποία αναγνωρίζεται κυριότητα σε ακίνητο που έχει κτηθεί με έκτατη χρησικτησία.

Πρόεδρος: Αθ. Ράντος

Εισηγητής: Χρ. Παπανικολάου

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

2. Επειδή, το αιτούν νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ισχυρίζεται ότι οι διατάξεις της προσβαλλόμενης απόφασης θίγουν τα έννομα δικαιώματά του, καθώς η Εκκλησία της Ελλάδος έχει εκ του νόμου 1811/1988 και ως οιονεί καθολικός διάδοχος του καταργηθέντος Οργανισμού Διοικήσεως Εκκλησιαστικής Περιουσίας (Ο.Δ.Ε.Π.), την κατά το άρθρο 8 του ν. 4684/1930 διοίκηση και διαχείριση της ρευστοποιητέας μοναστηριακής περιουσίας Ιερών Μονών της Εκκλησίας της Ελλάδος, στην οποία περιλαμβάνονται και εκτάσεις με αγροτική μορφή κατά τις αεροφωτογραφίες του 1945 και για τις οποίες υπάρχει είτε αρχικός τίτλος ιδιοκτησίας της δεκαετίας του 1930 (ήτοι προ της 23.2.1946) υπέρ των οικείων Ιερών Μονών, ο οποίος χαρακτηρίζει και το ακίνητο ως αγροτικό, ήτοι το εκδοθέν κατά το άρθρο 8 του ν. 4684/1930 προεδρικό διάταγμα αναγνώρισης και διαχωρισμού της περιουσίας (που αποτελεί “τίτλο ιδιοκτησίας” κατά το άρθρο 51 παρ. 7 του ν. 4301/2014), είτε λόγω χρησικτησίας. Κατά το αιτούν, τα ως άνω μέσα απόδειξης της κυριότητας επί δασωθεισών αγροτικών εκτάσεων υπέρ των ιδιοκτητριών Ιερών Μονών και της διοικητού - διαχειρίστριας της ρευστοποιητέας περιουσίας τους Εκκλησίας της Ελλάδος αποκλείονται πλέον με την προσβαλλόμενη απόφαση. Ενόψει των ανωτέρω ισχυρισμών και των εγγράφων που προσκομίστηκαν από το αιτούν και τα οποία αποδεικνύουν τη συνδρομή των ως άνω ιδιοτήτων και τη σχέση του αιτούντος με ακίνητα που φέρουν τα ως άνω χαρακτηριστικά, η αίτηση ακυρώσεως ασκείται με έννομο συμφέρον.

3. Επειδή, το άρθρο 67 του ν. 998/1979 (Α΄ 289), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 39 του ν. 4280/2014 (Α΄ 159) και ίσχυε κατά τον χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης, δηλαδή πριν από την τροποποίησή του με τις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 του ν. 4467/2017 (Α΄ 56) και 140 παρ. 2 του ν. 4483/2017 (Α΄ 107), όριζε τα εξής: “Άρθρο 67. Αγροί που άλλαξαν μορφή. 1.α. Εκτάσεις που εμφανίζονται στις αεροφωτογραφίες του 1945, ή, εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς, του 1960, με αγροτική μορφή που δασώθηκαν μεταγενέστερα επί των οποίων το Δημόσιο δεν θεμελιώνει δικαιώματα κυριότητας βάσει τίτλου, αναγνωρίζονται ως ιδιωτικές με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοικήσεως μετά από εισήγηση του αρμοδίου δασάρχη ή του Διευθυντή Δασών εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο στο νομό, εφόσον ο ιδιώτης προσκομίσει τίτλους ιδιοκτησίας οι οποίοι ανάγονται πριν από την 23η Φεβρουαρίου 1946 και έχουν μεταγραφεί. Πρωτόκολλα διοικητικής αποβολής που

έχουν εκδοθεί για τις ανωτέρω εκτάσεις ανακαλούνται ακόμη και αν τελεσιδίκησαν δικαστικά. β. Όσες από τις εκτάσεις της περίπτωσης α' έχουν σήμερα μορφή δασικής έκτασης και στερούνται των παραπάνω τίτλων, μπορούν να χρησιμοποιηθούν, αποκλειστικά και μόνο για γεωργική και δενδροκομική εκμετάλλευση κατόπιν αδειάς του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης μετά από εισήγηση του οικείου δασάρχη ή του Διευθυντή Δασών εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο στο νομό, χορηγούμενης της άδειας επί τη βάση αιτήσεως του προσώπου που προβάλλει δικαιώματα κυριότητας επί των εκτάσεων αυτών, δυνάμει τίτλου ιδιοκτησίας μεταγενεστέρου μεν της 23ης Φεβρουαρίου 1946, όχι όμως νεότερου των δέκα ετών μέχρι την ημέρα δημοσίευσης του ν. 4280/2014. Στην περίπτωση που η συγκεκριμένη έκταση έχει κηρυχθεί αναδασωτέα, η πράξη αναδάσωσης ανακαλείται. Σε περίπτωση προσκόμισης από τρίτο των τίτλων της παραγράφου 1α' ή τυχόν οριστικής επιλύσεως του ιδιοκτησιακού με αμετάκλητη δικαστική απόφαση επί της συγκεκριμένης εκτάσεως, ανακαλείται η σχετική άδεια του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (αζημίως) για το Δημόσιο. 2. Εάν οι εκτάσεις της περιπτώσεως α' εντάσσονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου διατηρούν τη μορφή τους και η διαχείριση τους γίνεται, σύμφωνα με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. Εάν αντιθέτως αυτές εντάσσονται στην παράγραφο 2 τότε δεν υπάγονται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. 3. Ο ειδικότερος χαρακτηρισμός της έκτασης ως δάσους ή δασικής, προκειμένης της εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου αυτού, διενεργείται, εάν μεν υπάρχει κυρωμένος δασικός χάρτης από την Επιτροπή Δασολογίου Περιφερειακής Ενότητας της παρ. 5 του άρθρου 26 του ν. 3889/2010, άλλως με πράξη χαρακτηρισμού, κατά τη διαδικασία του άρθρου 14, η οποία εκδίδεται ακόμη και στην περίπτωση που η συγκεκριμένη έκταση έχει κηρυχθεί αναδασωτέα ή έχει χαρακτηριστεί μη τελεσίδικ[α] κατά τη διαδικασία του άρθρου 14, ως δασικού χαρακτήρα. Ο κατά τα ανωτέρω χαρακτηρισμός διενεργείται κατόπιν εξέτασης εκ μέρους του δασάρχη ή σε περίπτωση που δεν υφίσταται δασαρχείο, του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Δασών του Νομού των τίτλων ιδιοκτησίας του ενδιαφερομένου και των συνυποβληθέντων από αυτόν σχετικών πιστοποιητικών μεταγραφής και τοπογραφικού διαγράμματος. Εάν η έκταση χαρακτηρισθεί ως μη υπαγόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 3, η σχετική πράξη αναδάσωσης ανακαλείται. 4. Στις διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 υπάγονται και εκτάσεις που εμφανίζονται στις αεροφωτογραφίες του 1945, ή, εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του 1960, με αγροτική μορφή που δασώθηκαν μεταγενεστέρως και των οποίων το ιδιοκτησιακό καθεστώς είναι λυμένο έναντι του Δημοσίου με βάση το άρθρο 10 του ν. 3208/2003. Ο δασάρχης και οι επιτροπές του άρθρου 14 του παρόντος νόμου, στην περίπτωση που κρίνουν, με βάση αεροφωτογραφίες του έτους 1945, ότι μία έκταση δεν έχει δασικό χαρακτήρα κατά το παραπάνω έτος, αλλά έχουν αμφιβολίες για την αγροτική ή άλλη μη δασική μορφή της έκτασης κατά το ίδιο ως άνω έτος, μη προκύπτουσα ευκρινώς η μορφή αυτή από τις ανωτέρω αεροφωτογραφίες, λαμβάνουν υπόψη τους ως πραγματικά γεγονότα και αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις του άρθρου 10 παρ. 1 υποπαράγραφος Ι περίπτωσης γ' του ν.

3208/2003, για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου. Εκκρεμείς υποθέσεις στο Δασάρχη και στις Επιτροπές του άρθρου 14 του παρόντος νόμου εξετάζονται, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον ενδιαφερόμενο". Με τις ανωτέρω διατάξεις επιχειρείται η ρύθμιση του ζητήματος των εκτάσεων οι οποίες αποδεδειγμένα στο παρελθόν είχαν αγροτική μορφή και δασώθηκαν λόγω εγκατάλειψης. Ειδικότερα, επιχειρείται η ρύθμιση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των εν λόγω εκτάσεων αλλά και της διαχείρισης αυτών, αναλόγως της μορφής των εκτάσεων στις Α/Φ των ετών 1945 ή 1960 και σήμερα, της ύπαρξης ή μη δικαιωμάτων κυριότητας του Δημοσίου επ' αυτών και της προσκομιδής από τους ενδιαφερόμενους ιδιώτες τίτλων ιδιοκτησίας οι οποίοι ανάγονται πριν από την 23η Φεβρουαρίου 1946 (ημερομηνία εισαγωγής του Αστικού Κώδικα) ή, αναλόγως, και μετά.

4. Επειδή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία εκδόθηκε κατ' επίκληση, μεταξύ άλλων της διάταξης του άρθρου 67 του ν. 998/1979, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 39 του ν. 4280/2014, ορίστηκαν τα εξής: "Άρθρο 1. Πεδίο εφαρμογής. 1. Με το ανωτέρω άρθρο ρυθμίζεται το θέμα των αγρών που δασώθηκαν, εν σχέσει με το ιδιοκτησιακό καθεστώς και τη διαχείριση τους ειδικότερα. Για την εφαρμογή της διάταξης θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς οι ακόλουθες προϋποθέσεις: (α) οι εκτάσεις εμφανίζονται ως αγροτικές στις Α/Φ του 1945 ή εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του έτους 1960, και δασώθηκαν μεταγενέστερα λόγω εγκατάλειψης (δηλαδή πρέπει οι εκτάσεις να εμφανίζουν κατά το χρόνο εξέτασης τους δασική μορφή), και (β) υπάρχουν για τις εκτάσεις αυτές τίτλοι ιδιοκτησίας οι οποίοι ανάγονται σε χρόνο προγενέστερο της 23ης Φεβρουαρίου 1946 και έχουν μεταγραφεί. 2. Εκτάσεις για τις οποίες το Δημόσιο έχει τίτλο ιδιοκτησίας (από διαθήκη, δωρεά, δικαστική απόφαση κ.λπ.) δεν μπορούν να υπαχθούν στις διατάξεις του εν λόγω άρθρου. Επίσης δεν μπορούν να υπαχθούν εκτάσεις που είναι καταγεγραμμένες ως δημόσια κτήματα. Γι' αυτό, για την εφαρμογή της διάταξης απαιτείται προσκόμιση βεβαίωσης από την οικεία κτηματική υπηρεσία ότι η έκταση δεν είναι καταγεγραμμένη ως δημόσιο κτήμα, σύμφωνα με την παρ. 13 του άρθρου 21 Ν. 3208/2003. 3. Στις διατάξεις των παρ. 2 και 3 του άρθρου 67 του Ν. 998/1979 ως ισχύει υπάγονται και εκτάσεις των οποίων το ιδιοκτησιακό είναι λυμένο έναντι του Δημοσίου. Για τις εκτάσεις αυτές θα εξετάζεται η ανωτέρω 1α προϋπόθεση του παρόντος άρθρου ενώ δεν απαιτείται ο τίτλος να ανάγεται προ του 1946. Ωστόσο απαιτείται συνεχής και αδιάλειπτη σειρά τίτλων μέχρι σήμερα. 4. Στις διατάξεις του άρθρου 67 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, μπορούν να υπαχθούν και οι εκτάσεις οι οποίες έχουν κηρυχθεί αναδασωτές, εφόσον πληρούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις για την υπαγωγή τους. 5. Εκτάσεις που εμφανίζουν στις Α/Φ του 1945 χορτολιβαδική μορφή (περιπτώσεις παραγράφων 5α, 5β άρθρου 3 νόμου 998/1979 ως ισχύει), δεν υπάγονται στις ρυθμίσεις των διατάξεων του άρθρου 67 νόμου 998/1979 ως ισχύει, καθότι η διάταξη της παραγράφου 1α του άρθρου αναφέρεται σε εκτάσεις με αγροτική μορφή. Η αντιμετώπιση των εκτάσεων αυτών ως προς το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς πραγματοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 10 του Νόμου 3208/2003.

Εκτάσεις που εμφανίζονται στις Α/Φ του 1945 αγροτική μορφή και σήμερα τη μορφή της περ. α΄ της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, δεν υπάγονται οπωσδήποτε στις διατάξεις του Νόμου 998/ 1979 ως ισχύει (άρθρο 3 παράγραφος 6β του Ν. 998/1979 ως ισχύει) και επομένως δεν εφαρμόζεται το άρθρο 67 του Νόμου αυτού. Άρθρο 2 Προϋποθέσεις εφαρμογής. Προκειμένου για την υπαγωγή μιας έκτασης στο άρθρο 67 Ν. 998/1979 ως ισχύει, εξετάζονται τα εξής: 1. Οι εκτάσεις να εμφανίζονται ως αγροτικές στις Α/Φ του 1945 ή εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του έτους 1960, και δασώθηκαν μεταγενέστερα λόγω εγκατάλειψης (δηλαδή πρέπει οι εκτάσεις να εμφανίζονται κατά το χρόνο εξέτασης τους δασική μορφή). Το ζήτημα της ευκρινείας των Α/Φ του 1945 συναρτάται με την ποιότητα της εικόνας τους, για τη διαπίστωση της μορφής της έκτασης, κι όχι με τη σαφήνεια της στερεοσκοπικής παρατήρησης ως προς τη μορφή της. Έτσι, τυχόν ύπαρξη νέφωσης πάνω από την περιοχή της παρατήρησης των Α/Φ έτους 1945 είναι λόγος αναφοράς στις Α/Φ έτους 1960, ενώ η ασάφεια κατά τον προσδιορισμό της μορφής, με βάση τα στοιχεία της στερεοσκοπικής παρατήρησης, δεν είναι (π.χ. στην περίπτωση που ο φωτοερμηνευτής εξετάζει εάν η έκταση είναι χορτολιβαδική ή αγρός σε αγρανάπαυση). Η αποσαφήνιση εν προκειμένω της μορφής γίνεται με άλλους τρόπους (συγκριτική παρατήρηση με Α/Φ προηγούμενου ή επόμενου έτους αεροφωτογράφισης, στοιχεία της υπηρεσίας για τη μορφή της έκτασης κ.α.). Σύμφωνα με τη διάταξη, ως κύριο και καθοριστικό στοιχείο για τη μορφή της έκτασης λαμβάνεται η εικόνα των Α/Φ έτους 1945. Χρήση Α/Φ παλαιότερου έτους αεροφωτογράφισης, που τυχόν υπάρχουν στην υπηρεσία (Α/Φ έτους 1938), προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή της διάταξης, δεν πραγματοποιείται. Για τις εκτάσεις των οποίων το ιδιοκτησιακό είναι λυμένο έναντι του Δημοσίου, ο Δασάρχης και η επιτροπή του άρθρου 10 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, στην περίπτωση που κρίνουν, με βάση Α/Φ του έτους 1945, ότι μία έκταση δεν έχει δασικό χαρακτήρα κατά το παραπάνω έτος, αλλά έχουν αμφιβολίες για την αγροτική ή άλλη μη δασική μορφή της έκτασης κατά το ίδιο ως άνω έτος, μη προκύπτουσα ευκρινώς η μορφή αυτή από τις ανωτέρω Α/Φ, λαμβάνουν υπόψη τους ως πραγματικά γεγονότα και αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις του άρθρου 10 παρ. 1 υποπαράγραφος Ι περ. γ΄ του Νόμου 3208/2003, για την εφαρμογή της παραγράφου 4 του άρθρου 67 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, ακολουθώντας τα οριζόμενα στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 67 Νόμου 998/1979 ως ισχύει. Η διάταξη αυτή αφορά στη δυνατότητα χρησιμοποίησης των στοιχείων της δικαστικής αναγνωριστικής απόφασης κυριότητας της έκτασης κατά το μέρος της που αναφέρεται στη μορφή αυτής κατά το κρίσιμο έτος 1945, όταν κατ' αυτό δεν είναι δυνατό να διαπιστωθεί η μορφή της σύμφωνα με την εικόνα Α/Φ του συγκεκριμένου έτους παρατήρησης. 2. Οι τίτλοι ιδιοκτησίας του ενδιαφερόμενου, μαζί με τα πιστοποιητικά μεταγραφής. Συγκεκριμένα, κατά τον έλεγχο των τίτλων εξετάζονται τα εξής: (i) Η ύπαρξη καταρχήν τίτλων κυριότητας πριν την 23η Φεβρουαρίου 1946. (ii) Η νόμιμη μεταγραφή τους. (iii) Η συνεχής και αδιάλειπτη διαδοχή των τίτλων μέχρι σήμερα. Τίτλοι κυριότητας που μεταγράφονται στο υποθηκοφυλακείο, σύμφωνα με τα άρθρα 1192 και 1193 του Αστικού Κώδικα, είναι: α.

οι εν ζωή δικαιοπραξίες, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι αιτία θανάτου δωρεές, με τις οποίες συνίσταται, μετατίθεται, καταργείται εμπράγματο δικαίωμα (εμπράγματα δικαιοπραξίες) πάνω σε ακίνητα. Οι εμπράγματα συμβάσεις είναι αιτιώδεις, προϋποθέτουν δηλαδή ενοχική σύμβαση περί μεταβιβάσεως κυριότητας όπως είναι η πώληση, δωρεά, ανταλλαγή και πρέπει να περιβληθούν ορισμένο τύπο (συμβολαιογραφικό έγγραφο), β. οι περιλήψεις κατακυρωτικών εκθέσεων, γ. οι εκθέσεις δικαστικής διανομής ακινήτου, δ. οι τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις, ε. οι αποδοχές κληρονομιάς ή κληρονομητήρια. Η μεταγραφή είναι στοιχείο απαραίτητο για την μεταβίβαση της κυριότητας του ακινήτου ή τη σύσταση μετάθεση, κατάργηση εμπραγμάτου δικαιώματος πάνω στο ακίνητο (άρθρο 1198 ΑΚ). Κατά το βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο, που ίσχυε μέχρι την εισαγωγή, στις 23-2-1946, του Αστικού Κώδικα, «τίτλο ιδιοκτησίας» δημιουργούσε ο νόμος, οι δικαστικές αποφάσεις και οι δικαιοπραξίες. Τέτοιοι τίτλοι ήσαν ενδεικτικά, η πώληση, η δωρεά, η προίκιση, η ανταλλαγή, ο συμβιβασμός, η διανομή, η κληρονομία. Η μεταγραφή κατά το προϊσχύον δίκαιο, όπως και υπό τον Α.Κ., ήταν στοιχείο απολύτως αναγκαίο για τη μεταβίβαση της κυριότητας, ήταν, δηλαδή, ο όρος εκείνος που απαιτούσε ο νόμος ως αναγκαίο συνοδευτικό στοιχείο του τίτλου για την ολοκλήρωση αυτού και για την επέλευση έτσι των εμπραγμάτων αποτελεσμάτων του (βλ. άρθρο 4 Ν. τ.5 του 1856) (sic). Ειδικότερα σε ότι αφορά την κληρονομική διαδοχή, σε περίπτωση που ο κληρονομούμενος απεβίωσε πριν από την εισαγωγή του ΑΚ (23-2-1946) οι σχέσεις κληρονομικού δικαίου διέπονται από το ισχύον τότε δίκαιο (άρθρο 92 Εισ. ΝΑΚ). Το προϊσχύον δίκαιο ειδικότερα, προέβλεπε την δι' αναμίξεως και υπεισελεύσεως εγκατάσταση στην κληρονομιά τόσο για την εξ αδιαθέτου διαδοχή (νόμος 2310/1920), όσο και για την διαδοχή από διαθήκη (νόμος ΓΨΠ/1911). Η κατοχύρωση δηλαδή του κληρονομικού δικαιώματος ή της κληρονομικής μερίδας σε περίπτωση περισσότερων συγκληρονόμων, δεν απαιτούνταν να περιβληθεί συγκεκριμένο τύπο, με άλλα λόγια και σε αντίθεση με ότι ισχύει σήμερα, δεν απαιτούνταν κληρονομητήριο ή συμβολαιογραφικό έγγραφο αποδοχής κληρονομιάς και μεταγραφή. Η συγγενική σχέση του κληρονόμου με τον κληρονομούμενο για την εξ αδιαθέτου διαδοχή και η αναφορά των προσώπων στην διαθήκη για την διαδοχή από διαθήκη σύμφωνα με το δίκαιο που ίσχυε πριν την 23-2-1946, δημιουργεί τεκμήριο για το κληρονομικό δικαίωμα και παρέχει δημόσια πίστη. Η χρησικτησία ως τρόπος κτήσης κυριότητας δε συνιστά τίτλο κατά την έννοια του άρθρου 67 του Ν. 998/1979, ούτε βεβαιώσεις (ένορκες και μη), υπεύθυνες δηλώσεις καθώς και βεβαιώσεις - πιστοποιητικά προέδρων Κοινοτήτων δεν αποδεικνύουν εμπράγματα δικαιώματα και σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστούν τους νόμιμους τίτλους που απαιτούνται. Για την υπαγωγή στο άρθρο 67 Ν. 998/1979 θα πρέπει να υπάρχει συνεχής και αδιάλειπτη διαδοχή των τίτλων μέχρι σήμερα. Εάν κατά την εφαρμογή των τίτλων διαπιστώνονται ασυμφωνίες σχετικά με το εμβαδό, τη θέση, ή τα όρια του ακινήτου ή ιδιοκτησιακές αμφισβητήσεις μεταξύ τρίτων, χωρίς πάντως να θίγονται δικαιώματα του δημοσίου και έχοντας υπόψη ότι η διοίκηση ουδεμία ευθύνη φέρει κατά την εφαρμογή του άρθρου 67 Ν. 998/197 για τα δικαιώματα τρίτων, ο έλεγχος θα

περιορίζεται στην ύπαρξη των μεταγεγραμμένων τίτλων που αποδεικνύουν κυριότητα του αιτούντα επί του ακινήτου. Άλλωστε με την υπ' αριθ. 903/1985 γνωμοδότηση, που έγινε αποδεκτή με το αριθ. 115858/3908πε86/20-3-1987 έγγραφο του Υπουργού Γεωργίας, για τις αγοροπωλησίες πριν την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα, ο καθ' όρια προσδιορισμός θεωρείται επικρατέστερος του προσδιορισμού με βάση το εμβαδόν, εάν δεν συνεπάγεται ότι οι συμβαλλόμενοι απέβλεπαν στο εμβαδόν της έκτασης. Άρθρο 3 Διαδικασία εφαρμογής - Υπαγωγή της έκτασης στο άρθρο 67 Ν. 998/1979 ως ισχύει 1. Για την εφαρμογή της διάταξης και μετά από αίτημα του ενδιαφερόμενου που προβάλλει δικαιώματα κυριότητας επί της εκτάσεως, μετά των σχετικών στοιχείων, πραγματοποιούνται οι εξής δύο ενέργειες από τον Δασάρχη (ή του Δ/ντή Δασών εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο στο νομό): α) εξετάζει τους τίτλους που προσκομίζονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου 2 της παρούσας, β) ελέγχει τη μορφή της έκτασης στις Α/Φ έτους 1945 ή εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του έτους 1960. Εάν δεν ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις, τότε το ελέγχον όργανο (Δασάρχης ή ο Δ/ντής Δασών εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο στο νομό) απαντά στον αιτούντα περί της μη δυνατότητας εξέτασης του αιτήματος του κατά τη διαδικασία του άρθρου 67 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει. Ο ενδιαφερόμενος δύναται στην αρνητική απάντηση του Δασάρχη ή του Δ/ντή Δασών εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο στο νομό, να ζητήσει με αίτηση θεραπείας ή ιεραρχική προσφυγή, σύμφωνα με το άρθρο 24 του Ν. 2690/1999, την επανεξέταση του αιτήματός του. 2. Ακολούθως, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 67 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, κατά τα οριζόμενα στην προηγούμενη παράγραφο, διαπιστούται ο χαρακτήρας της έκτασης, σύμφωνα με τον κυρωμένο δασικό χάρτη από την Επιτροπή Δασολογίου Περιφερειακής Ενότητας της παραγράφου 5 του άρθρου 26 Νόμου 3889/2010, άλλως με πράξη χαρακτηρισμού κατά τη διαδικασία του άρθρου 14 νόμου 998/1979 ως ισχύει, η οποία προκειμένης της υπαγωγής της έκτασης στις διατάξεις του άρθρου 67 νόμου 998/17979 ως ισχύει, ακολουθεί το σχετικό πρότυπο του παραρτήματος της αριθ. 118790/7487/22-10-2014 (ΦΕΚ 3632/Β' /31-12-2014) απόφασης Υπουργού ΠΕΚΑ με την εξής τροποποίηση: Στο (Α) μέρος της απόφασης η έκταση θα χαρακτηρίζεται «ως έχουσα δασικό χαρακτήρα, στη σημερινή της μορφή, κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, και επειδή εμφανίζεται με αγροτική μορφή στις αεροφωτογραφίες έτους λήψης 1945 (ή εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του έτους 1960) και πληρούνται οι προϋποθέσεις που τίθενται στο άρθρο 67 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, δεν υπάγεται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας κατά τα οριζόμενα στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 67 του Νόμου 998/1979. Για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 67 Νόμου 998/1979 εκδίδεται απόφαση Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης) η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας. Στην περίπτωση μη έκδοσης ή ακύρωσης ή ανάκλησης της Απόφασης του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης) η έκταση υπάγεται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας σύμφωνα με τον ειδικότερο χαρακτηρισμό της

κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει». Επίσης, στο (Β) μέρος της απόφασης που αφορά στις εκτάσεις που σήμερα εμφανίζουν τη μορφή δάσους, κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει προστίθεται η φράση: «Για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 67 Νόμου 998/1979 εκδίδεται απόφαση Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης) η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας». Πράξη χαρακτηρισμού μπορεί να εκδοθεί και επί εκτάσεων οι οποίες έχουν κηρυχθεί αναδασωτέες προκειμένου να υπαχθούν στις ανωτέρω διατάξεις. Εάν οι εκτάσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 67 του Νόμου 998/1979 χαρακτηρισθούν ως μη υπαγόμενες στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, η σχετική απόφαση αναδάσωσης ανακαλείται. Σε αντίθετη περίπτωση ο αναδασωτέος χαρακτήρας παραμένει και η διαδικασία ολοκληρώνεται σε σχέση με την ιδιοκτησία τους. Η πράξη χαρακτηρισμού τελεσιδικεί με τη λήψη του πιστοποιητικού της παραγράφου 6 του άρθρου 14 Νόμου 998/1979 ως ισχύει. 3. Ο Δασάρχης (ή ο Δ/ντής Δασών εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο στο νομό) υποβάλλει εισήγηση ιεραρχικώς στον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης) περί της έκδοσης απόφασης υπαγωγής της έκτασης στο άρθρο 67 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει. Στην περίπτωση που η έκταση είναι κηρυγμένη αναδασωτέα η υποβολή της ανωτέρω εισήγησης γίνεται με ταυτόχρονη πρόταση για ανάκληση της απόφασης αναδάσωσης, εφόσον, εννοείται, πρόκειται για έκταση της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του Νόμου 998/1979. 4. Εκδίδεται απόφαση αναγνώρισης της έκτασης ως ιδιωτικής από το Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης), κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 67 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, κατά τα πρότυπα του παραρτήματος, για την υπαγωγή της έκτασης στις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 67 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει. Στις διατάξεις του άρθρου 67 Νόμου 998/1979 ως ισχύει, υπάγονται και οι εκτάσεις των οποίων το ιδιοκτησιακό καθεστώς είναι λυμένο έναντι του Δημοσίου βάσει των διατάξεων του άρθρου 10 του Νόμου 3208/2003 ως ισχύει, αρκεί να εμφανίζονται με αγροτική μορφή στις Α/Φ του 1945 ή εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του έτους 1960 και να δασώθηκαν μεταγενεστέρως. Η σχετική απόφαση που εκδίδει ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης) θα αναφέρεται στο γεγονός ότι οι εκτάσεις αυτές δεν εμπίπτουν στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, σύμφωνα με το πρότυπο του παραρτήματος. Πρωτόκολλα Διοικητικής Αποβολής που εκδόθηκαν από τις αρμόδιες δασικές υπηρεσίες για την προστασία της έκτασης ανακαλούνται μετά την έκδοση της ανωτέρω αναγνωριστικής απόφασης, ακόμη και αν τελεσιδίκησαν δικαστικά. 5. Μετά την έκδοση της απόφασης του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης) που αφορά στην αναγνώριση κυριότητας της έκτασης και μη υπαγωγής της στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, εκδίδεται η άδεια υλοτομίας (καθαρισμού) της έκτασης, σύμφωνα με το άρθρο 66 του Ν.δ. 86/1969. Άρθρο 4 Άδεια γεωργικής και

δενδροκομικής εκμετάλλευσης. 1. Εκτάσεις που εμφανίζονται με αγροτική μορφή στις Α/Φ του 1945 ή εφόσον αυτές δεν είναι ευκρινείς του έτους 1960, και δασώθηκαν μεταγενέστερα λόγω εγκατάλειψης, αποκτώντας το χαρακτήρα της παραγράφου 2 άρθρου 3 Νόμου 998/1979 ως ισχύει και οι οποίες στερούνται των παραπάνω τίτλων αλλά έχουν τίτλους ιδιοκτησίας σε χρόνο μεταγενέστερο της 23ης Φεβρουαρίου 1946 και όχι νεότερου των δέκα ετών μέχρι την ημέρα δημοσίευσης του Νόμου 4280/2014 (δηλαδή την 8-8-2004), μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για γεωργική και δενδροκομική εκμετάλλευση. Στις περιπτώσεις αυτές, όπως και στις αντίστοιχες του άρθρου 2 της παρούσας, πραγματοποιείται έλεγχος των τίτλων. Κατά τον έλεγχο των τίτλων εξετάζονται τα εξής: (i) Η ύπαρξη καταρχήν τίτλων κυριότητας που ανάγονται προ της 8-8-2004. (ii) Η νόμιμη μεταγραφή τους. (iii) Η συνεχής και αδιάλειπτη διαδοχή των τίτλων μέχρι σήμερα. 2. Για τους τίτλους ιδιοκτησίας ισχύουν τα αναφερόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου 2 της παρούσας, με τη διαφορά ότι ο έλεγχος των τίτλων ανάγεται στο χρονικό διάστημα μετά την ισχύ του Αστικού Κώδικα. 3. Η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν οι εκτάσεις αποκλειστικά και μόνο για γεωργική και δενδροκομική εκμετάλλευση δίνεται κατόπιν άδειας του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης) μετά από τη σχετική εισήγηση του οικείου Δασάρχη (ή του Δ/ντή Δασών εάν δεν υφίσταται Δασαρχείο στο νομό). Η χορηγούμενη άδεια εκδίδεται κατόπιν αίτησης του προσώπου που προβάλλει δικαιώματα κυριότητας στις εκτάσεις αυτές. Σχετικό πρότυπο της δίδεται στο παράρτημα της παρούσας. 4. Σε περίπτωση προσκόμισης από τρίτο των τίτλων της παραγράφου 1α του άρθρου 67 Νόμου 998/1979 ή τυχόν οριστικής επίλυσης του ιδιοκτησιακού με αμετάκλητη δικαστική απόφαση επί της συγκεκριμένης εκτάσεως, η σχετική άδεια του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (πλέον Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης) ανακαλείται, αζημίως για το Δημόσιο. 5. Η διαπίστωση του χαρακτήρα της έκτασης, ως υπαγόμενης στην παράγραφο 2 του άρθρου 3 του Νόμου 998/1979 ως ισχύει, πραγματοποιείται με την έκδοση τελεσίδικης πράξης χαρακτηρισμού. 6. Πράξη χαρακτηρισμού εκδίδεται και επί αναδασωτέων εκτάσεων κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 3 του εφαρμοζόμενου άρθρου. Η εισήγηση για την έκδοση της άδειας γεωργικής και δενδροκομικής εκμετάλλευσης γίνεται με ταυτόχρονη πρόταση για ανάκληση της απόφασης αναδάσωσης. ... Άρθρο 6 Ισχύς - Δημοσίευση. 1. Η παρούσα δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2. Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από την ημερομηνία δημοσίευσής της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και κάθε προηγούμενη που ρύθμιζε διαφορετικά το υπόψη θέμα παύει να ισχύει”.

5. Επειδή, με την αίτηση ακυρώσεως προβάλλεται ότι με την προσβαλλόμενη απόφαση ο Αναπληρωτής Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας - υπό το πρόσχημα της ρύθμισης “λεπτομερειών εφαρμογής” του άρθρου 67 του ν. 998/1979 - στην πραγματικότητα θεσπίζει συμπληρωματικά μία νέα σειρά από κανόνες δικαίου στο άρθρο 67 ν. 998/1979, περιορίζει ή διευρύνει ανεπίτρεπτα (χωρίς ειδική νομοθετική

εξουσιοδότηση) το πεδίο εφαρμογής του, τροποποιεί τις προϋποθέσεις που το άρθρο 67 ν. 998/1979 τάσσει, άλλως ότι η προσβαλλομένη ερείδεται σε διατάξεις του άρθρου 67 του ν. 998/1979 που είναι αντισυνταγματικές. Ειδικότερα προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε χωρίς ειδική και ορισμένη νομοθετική εξουσιοδότηση κατά το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος. Η παράγραφος 14 του άρθρου 78 του ν. 998/1979, την οποία μνημονεύει στο προοίμιό της, έστω και εσφαλμένα, αναφέρει απλώς ότι: “14. Με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού, ρυθμίζονται οι λοιπές αναγκαίες λεπτομέρειες για την εφαρμογή του παρόντος νόμου”. Πρόκειται, κατά το αιτούν, για απολύτως γενική και αόριστη νομοθετική εξουσιοδότηση, η οποία δεν προσδιορίζει ούτε τα ρυθμιστέα ζητήματα, ούτε το πλαίσιο ρύθμισής τους. Περαιτέρω, η προσβαλλομένη επικαλείται στο προοίμιό της διατάξεις νόμων οι οποίες δεν περιέχουν νομοθετική εξουσιοδότηση. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι η προσβαλλόμενη απόφαση ευρίσκει νόμιμο έρεισμα στην ως άνω διάταξη της παραγράφου 14 του άρθρου 78 του ν. 998/1979, όπως αυτή τέθηκε με το άρθρο 42 του ν. 4280/2014, διότι η διάταξη αυτή επιτρέπει, κατ’ αρχήν, την έκδοση υπουργικών αποφάσεων για τη ρύθμιση διαδικαστικών και λεπτομερειακών ζητημάτων αναγκαίων για την εφαρμογή των προβλέψεων του νόμου 998/1979, άρα και της διάταξης του άρθρου 67 αυτού, εντός, βέβαια, του πλαισίου που ο νόμος και, εν προκειμένω, το άρθρο 67 αυτού θέτει.

6. Επειδή, προβάλλεται, περαιτέρω, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση προσθέτει νέους κανόνες δικαίου στο άρθρο 67 του ν. 998/1979, κατά παρέκκλιση από το εν λόγω άρθρο και χωρίς ειδική προς τούτο νομοθετική εξουσιοδότηση. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι η διάταξη του άρθρου 67 παρ. 1 του ν. 998/1979 απαιτεί, προκειμένου να αναγνωρισθεί δασωθείς αγρός ως ιδιωτικός, ότι το Δημόσιο δεν πρέπει να θεμελιώνει δικαιώματα κυριότητας βάσει τίτλου. Συνεπώς, κατά το αιτούν, η διάταξη του άρθρου 1 παρ. 2 εδαφ. β’ και γ’ της προσβαλλομένης, η οποία εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 67 παρ. 1 του ν. 998/1979 εκτάσεις που είναι καταγεγραμμένες ως δημόσια κτήματα, σύμφωνα με την παρ. 13 του άρθρου 21 του ν. 3208/2003, έχει τεθεί εκτός εξουσιοδότησης. Και τούτο διότι η διάταξη του άρθρου 67 παρ. 1 του ν. 998/1979 δεν μπορεί να έχει το νόημα ότι η μονομερής εγγραφή ενός ακινήτου στα βιβλία δημοσίων κτημάτων κωλύει την εφαρμογή της. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, δεδομένου ότι επιτρεπώς, ενόψει της διατύπωσης του νόμου, η προσβαλλομένη περιλαμβάνει στην έννοια των εκτάσεων επί των οποίων το Δημόσιο θεμελιώνει δικαιώματα κυριότητας και εκείνες οι οποίες είναι καταγεγραμμένες ως δημόσια κτήματα, σύμφωνα με την παρ. 13 του άρθρου 21 του ν. 3208/2003, εφόσον η καταγραφή έκτασης στα βιβλία των δημοσίων κτημάτων του Υπουργείου Οικονομικών είναι ένας, και μάλιστα ο συνήθης κατά τη νομοθεσία, τρόπος απόδειξης της κυριότητας του Δημοσίου. Οίκοθεν νοείται ότι η επίδικη διάταξη δεν έχει την έννοια ότι με τον τρόπο αυτόν καθιερώνεται αμάχητο τεκμήριο κυριότητας υπέρ του Δημοσίου επί των συγκεκριμένων εκτάσεων. Ο ιδιώτης μπορεί

να προσφύγει στο αρμόδιο πολιτικό δικαστήριο για να αποδείξει το δικαίωμα της κυριότητάς του.

7. Επειδή, προβάλλεται, περαιτέρω, ότι κείται εκτός εξουσιοδότησης το άρθρο 1 παρ. 3 εδαφ. γ' της προσβαλλομένης, το οποίο απαιτεί συνεχή και αδιάλειπτη σειρά τίτλων κυριότητας του ενδιαφερόμενου ιδιώτη αναγόμενων πριν την 23η Φεβρουαρίου 1946 μέχρι σήμερα. Τούτο δε διότι, κατά το αιτούν, καμία διάταξη του άρθρου 67 του ν. 998/1979 δεν τάσσει ως προϋπόθεση, μετά τον τίτλο ιδιοκτησίας του ιδιώτη που καταρτίσθηκε προ της 23.2.1946, να ακολουθεί αλληλουχία τίτλων ιδιοκτησίας υπέρ του σημερινού ιδιοκτήτη. Δεν αποκλείει, επομένως, το άρθρο 67 του ν. 998/1979, μετά την κατάρτιση του τίτλου, από τον οποίο προκύπτει η αναγνώριση κυριότητας υπέρ ιδιώτη, να ακολουθήσει άτυπη δωρεά ή πώληση του ακινήτου από τον αναγνωριζόμενο στον τίτλο αρχικό ιδιοκτήτη υπέρ του σημερινού ιδιοκτήτη ή ακόμα και πρωτότυπος τρόπος απόκτησης κυριότητας (χρησικτησία). Ο λόγος αυτός προβάλλεται βασίμως, εφόσον η προσβαλλομένη θέτει ρύθμιση, η οποία ευρίσκεται εκτός γράμματος αλλά και έννοιας του νόμου, δεδομένου ότι το άρθρο 67 παρ. 1 του ν. 998/1979 περιορίζεται, και αρκείται, στην προϋπόθεση της ύπαρξης ιδιωτικού τίτλου προ της 23.2.1946 και δεν απαιτεί την αδιάλειπτη σειρά τίτλων κυριότητας του ενδιαφερόμενου ιδιώτη, μεταγεγραμμένων από τον χρόνο εκείνο μέχρι σήμερα. Ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή και οι λοιπές συναφείς προς αυτήν διατάξεις της προσβαλλομένης (άρθρο 2 παρ. 2 περ. iii), δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι προβαίνουν στη θέσπιση λεπτομερειακών ρυθμίσεων αναγκαίων για την εφαρμογή του νόμου, τις οποίες και μόνον επιτρέπει, κατά τα ήδη εκτεθέντα, η εξουσιοδοτική διάταξη της παραγράφου 14 του άρθρου 78 του ν. 998/1979, αλλά, αντιθέτως, θεσπίζουν νέο κανόνα δικαίου που τροποποιεί μία εκ των προϋποθέσεων εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 67 του ν. 998/1979. Συνεπώς, έχουν τεθεί εκτός εξουσιοδοτήσεως και είναι ακυρωτές. Ακυρωτές είναι για τον ίδιο λόγο και οι ρυθμίσεις της παρ. 4 του άρθρου 1 της προσβαλλομένης, καθ' ό μέρος προβλέπουν την υπαγωγή των ιδιωτικών δασωθέντων αγρών που έχουν κηρυχθεί αναδασωτέοι στην προϋπόθεση της ύπαρξης αδιάλειπτης αλληλουχίας ιδιωτικών τίτλων. Κατά τη γνώμη, όμως, του Συμβούλου Χρήστου Ντουχάνη και του Παρέδρου Χρήστου Παπανικολάου, το νοηματικό πεδίο της εν λόγω διάταξης περιλαμβάνει, ενόψει της διατύπωσης που χρησιμοποιεί το άρθρο 67 του ν. 998/1979, το οποίο αναφέρεται στην υποχρέωση του ιδιώτη να προσκομίσει τίτλους ιδιοκτησίας, οι οποίοι "ανάγονται" πριν από την 23η Φεβρουαρίου 1946, και την έννοια της αδιάλειπτης διαδοχής των τίτλων έκτοτε και έως σήμερα, τούτο δε ανεξαρτήτως της συνταγματικότητας των σχετικών προβλέψεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979 από άλλες απόψεις. Συνεπώς, κατά τη γνώμη αυτή, οι επίδικες ρυθμίσεις της προσβαλλομένης τίθενται, από την άποψη αυτή, νομίμως.

8. Επειδή, προβάλλεται ότι κείται εκτός εξουσιοδότησης το άρθρο 1 παρ. 5 εδαφ. α' και β' της προσβαλλομένης καθ' ό μέρος εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979 τις εκτάσεις που εμφανίζουν στις Α/Φ του

1945 χορτολιβαδική μορφή (περιπτώσεις παραγράφων 5α, 56 άρθρου 3 νόμου 998/1979 ως ισχύει). Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, εφόσον η προσβαλλόμενη απόφαση θεμιτώς και εντός των ορίων της εξουσιοδότησης εξαιρεί τις χορτολιβαδικές εκτάσεις από το πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 67, η οποία, κατά τα ήδη εκτεθέντα, ρυθμίζει το ιδιοκτησιακό και τη διαχείριση των εκτάσεων, οι οποίες αποδεδειγμένα στο παρελθόν είχαν αγροτική και μόνον μορφή και δασώθηκαν λόγω εγκατάλειψης. Για τον ίδιο λόγο είναι απορριπτέος και ο ισχυρισμός ότι κείται εκτός εξουσιοδότησης το άρθρο 1 παρ. 5 εδαφ. γ' της προσβαλλομένης, καθ' ό μέρος εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979 τις εκτάσεις που εμφανίζουν μεν στις Α/Φ του 1945 αγροτική μορφή αλλά σήμερα τη μορφή της περ. α' της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του νόμου 998/1979 ως ισχύει (χορτολιβαδικές), εφόσον στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 67 υπάγονται μόνον οι δασωθέντες αγροί.

9. Επειδή, προβάλλεται ότι κείται εκτός εξουσιοδότησης η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 της προσβαλλομένης, η οποία επεκτείνει ανεπίτρεπτα την εφαρμογή του εδαφ. γ' της παρ. 4 του άρθρου 67 απαιτώντας την πρωτοβουλία του ενδιαφερόμενου για την υποβολή αιτήματος χαρακτηρισμού στο Δασάρχη, ακόμα και για την εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 67 και όχι μόνον σε σχέση με την εφαρμογή των παρ. 2 και 3, στις οποίες και παραπέμπει η παρ. 4 του άρθρου 67, το εδαφ. γ' της οποίας απαιτεί την υποβολή αιτήματος του ενδιαφερομένου. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, εφόσον η προσβαλλομένη προβαίνει σε διαδικαστική ρύθμιση αναγκαία για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979 επί των εκκρεμών υποθέσεων όλων των κατηγοριών και, συνεπώς, η εν λόγω διάταξη τίθεται νομίμως.

10. Επειδή, προβάλλεται ότι οι διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 2, 3 παρ. 1 περ. α' αφενός και 4 παρ. 1 και 2 της προσβαλλομένης αναφέρονται μόνον στους μεταγραφτέους τίτλους ιδιοκτησίας του Αστικού Κώδικα, και έτσι, ως προς τις εκτάσεις με αγροτική μορφή κατά τις αεροφωτογραφίες του 1945, αποκλείουν, χωρίς όμως σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση, ως τίτλους ιδιοκτησίας τους αναφερόμενους στο άρθρο 51 παρ. 7 του ν. 4301/2014 (Α' 223). Πρόκειται για τα εκδοθέντα κατά το άρθρο 8 του ν. 4684/1930 προεδρικά διατάγματα διαχωρισμού μοναστηριακής περιουσίας (σε ρευστοποιητέα και διατηρούμενη), τα οποία ο νομοθέτης, υιοθετώντας σχετική νομολογία, χαρακτήρισε ως τίτλους ιδιοκτησίας και τα οποία εκδόθηκαν τη δεκαετία του 1930, πριν δηλ. την 23.2.1946, και περιέχουν και χαρακτηρισμό του κάθε μοναστηριακού ακινήτου ως αγροτικού ή δασικού. Επομένως, εφόσον η ίδια η κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση χαρακτήρισε με τα προεδρικά αυτά διατάγματα τα μοναστηριακά ακίνητα ως αγροτικά, βοσκοτόπους, λιβάδια ή αγρούς, μη νομίμως αποκλείεται η ισχύς τους από τις παραπάνω διατάξεις. Το αιτούν προβάλλει επίσης ότι, σε πολλές περιπτώσεις, τα διατάγματα αυτά έχουν μεταγραφεί στα αρμόδια υποθηκοφυλακεία.

11. Επειδή, η απαρίθμηση στην οποία προβαίνει ο κανονιστικός νομοθέτης των τίτλων ιδιοκτησίας, τους οποίους δικαιούνται να επικαλούνται και να προσκομίζουν οι ενδιαφερόμενοι ιδιώτες ενώπιον της Διοικήσεως για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 67, δεν μπορεί να είναι περιοριστική. Τούτο διότι δεν επιτρέπεται στον κανονιστικό νομοθέτη να θεωρήσει ως λεπτομέρεια και να εξαιρέσει από τους τίτλους ιδιοκτησίας εκείνους τους οποίους ο ίδιος ο κοινός νομοθέτης έχει χαρακτηρίσει ως τέτοιους. Τέτοια δε περίπτωση είναι και εκείνη των προεδρικών διαταγμάτων κατά το άρθρο 8 του ν. 4684/1930, τα οποία ο νομοθέτης χαρακτήρισε ως τίτλους ιδιοκτησίας και ως παρέχοντα πλήρη απόδειξη των εμπραγμάτων δικαιωμάτων των Ιερών Μονών έναντι παντός τρίτου με το άρθρο 51 παρ. 7 του ν. 4301/2014. Συνεπώς, και τα διατάγματα αυτά ανήκουν, κατά την ορθή έννοια της προσβαλλομένης, η οποία, άλλωστε, δεν περιέχει αντίθετο ορισμό, στους τίτλους ιδιοκτησίας που ενεργοποιούν την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 67 του ν. 998/1979. Ως εκ τούτου, και εφόσον, όπως εκτέθηκε, τα κατά το άρθρο 8 του ν. 4684/1930 διατάγματα αποτελούν και αυτά, κατά την έννοια του εξουσιοδοτικού νόμου και της προσβαλλομένης αποφάσεως, τίτλους ιδιοκτησίας από εκείνους που επιτρέπουν την εφαρμογή του άρθρου 67 του ν. 998/1979, ο σχετικός λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί, ως ερειδόμενος σε εσφαλμένη προϋπόθεση.

12. Επειδή, προβάλλεται, τέλος, ότι οι διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 περ. β', 2 παρ. 2, 3 παρ. 1 περ. α' αφενός και 4 παρ. 1 και 2 αφετέρου της προσβαλλομένης ερείδονται σε αντισυνταγματικές διατάξεις των άρθρων 67 παρ. 1α και παρ. 4 εδαφ. α' και 67 παρ. 1β' ν. 998/1979 αντίστοιχα κατά το μέρος που αποκλείουν πλέον την χρησικτησία ως μέσο απόδειξης ιδιωτικών δικαιωμάτων. Με τον τρόπο αυτό ουσιαστικά το άρθρο 67 του ν. 998/1979 επεκτείνει το τεκμήριο κυριότητας του Δημοσίου, πέραν των εκτάσεων που είχαν δασική μορφή κατά την έκδοση του β.δ/τος της 17.11/1.12.1836 "Περί ιδιωτικών δασών", και στις εκτάσεις που είχαν αγροτική μορφή κατά τις αεροφωτογραφίες του έτους 1945, αλλά ο ιδιοκτήτης (λόγω χρησικτησίας) στερείται εγγράφων τίτλων ιδιοκτησίας. Συνεπώς, κατά το αιτούν, η διάταξη αναιρεί γεγεννημένα (δυνάμει χρησικτησίας) ιδιοκτησιακά δικαιώματα διοικουμένων, εισάγοντας μια εξαίρεση στη δυνατότητα απόδειξης κυριότητας λόγω χρησικτησίας ειδικά όταν πρόκειται για δασωθέντες αγρούς κατά το άρθρο 67 του ν. 998/1979 κατά τρόπο συνταγματικά αδικαιολόγητο και κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων της ΕΣΔΑ. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι οι ως άνω διατάξεις του νόμου και της προσβαλλομένης δεν αποκλείουν την απόδειξη δικαιωμάτων κυριότητας κτηθέντων λόγω χρησικτησίας, τακτικής ή έκτακτης, εφόσον στην μεν περίπτωση της τακτικής χρησικτησίας είναι δυνατή, κατά την έννοια του άρθρου 67 του ν. 998/1979, η επίκληση και προσκομιδή μεταγεγραμμένου νόμιμου τίτλου, ήτοι παραστατικού παραγωγικού κατά νόμο κυριότητας, που αποτελεί την έννομη δικαιολογία της νομής του πράγματος με διάνοια κυρίου, όπως είναι και το μεταβιβαστικό της κυριότητας για νόμιμη αιτία συμβολαιογραφικό έγγραφο, που έχει νομίμως μεταγραφεί και παρουσιάζει εξωτερικώς τους όρους του εγκύρου τίτλου

(άρθρο 1041 του Αστικού Κώδικα, 147/2012 απόφαση Αρείου Πάγου), στη δε περίπτωση της έκτακτης χρησικτησίας η προσκομιδή μεταγεγραμμένης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, με την οποία αναγνωρίζεται κυριότητα σε ακίνητο που έχει κτηθεί με έκτακτη χρησικτησία (άρθρο 1192 παρ. 2 ΑΚ).

13. Επειδή, το Δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, συμψηφίζει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων.